

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ ДЕЗЕРТИРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Корнієнко М. В.

*доктор юридичних наук, професор,
проректор Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Відповідно до ст. 50 КК України, «покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами. Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність» [1].

Кримінальним кодексом України за вчинення дезертирства передбачено покарання «позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, за його вчинення із зброєю або за попередньою змовою групою осіб, а також вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, – позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років, а в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці – позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років» (ст. 408 КК України) [1].

За період воєнного стану (24 лютого – 31 грудня 2022 р.) в Україні за вчинення дезертирства було засуджено 154 особи, з яких за ч. 1 ст. 408 КК України – 11 осіб; за ч. 3 ст. 408 КК України – 124 особи; за ч. 4 ст. 408 КК України – 19 осіб. З них покарання у виді позбавлення волі призначено 15 особам (2/9/4 відповідно), тримання в дисциплінарному батальйоні – 7 особам (-/-/7 відповідно), арешту – 2 особам (-/-/2 відповідно); штраф – 1 особі (-/1/- відповідно), звільнено від відбування покарання з випробуванням – 129 осіб (9/114/6 відповідно).

Як бачимо, з 154 засуджених у 2022 р. осіб, які вчинили дезертирство, лише 9,7% отримали покарання у виді позбавлення волі; 83,7% було звільнено від відбування покарання з випробуванням, з них засуджених: за вчинення дезертирства (ч. 1 ст. 408 КК України) – 81,8%, за вчинення дезертирства в умовах особливого періоду (ч. 3 ст. 408 КК України) – 91,9% та за його вчинення в умовах воєнного стану (ч. 4 ст. 408 КК України) – 31,5%, з них 6 особам призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України.

Однією з проблем протидії військовій злочинності визнаємо недосконалість законодавчої бази в цій сфері та лояльність судової практики. Незважаючи на високу суспільну небезпечність дезертирства (ч. 3 та ч. 4 КК України) та положення чинного кримінального законодавства, яким закріплено, що «засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу» (ст. 54 КК України), за результатами нашого дослідження встановлено, що до 2021 р. жодний військовослужбовець, який вчинив дезертирство, не був позбавлений військового звання [2, с. 334].

Лише з 2021 р. у судовій статистиці було 10 вироків, якими до військовослужбовців, що вчинили дезертирство в умовах особливого періоду, крім основного покарання було застосовано додаткове – позбавлено військового звання.

Незважаючи на проголошений воєнний стан в Україні та стрімке зростання у 2022 р. кількості вчинення дезертирств, що у 27,5 разів перевищило показники 2021 р. (з 117 у 2021 р. до 3214 у 2022 р.), їх високу суспільну небезпечність, у зв'язку з вчиненням в умовах воєнного стану, військового звання було позбавлено лише 6 військово-службовців.

Під час аналізу санкцій ст. 408 КК України виникає враження, що законодавець штучно в ч. 2–4 встановив мінімальний розмір санкції за їх вчинення в п'ять років для забезпечення можливості звільнення засуджених від відбування тяжкого та особливо тяжкого злочину з випробуванням.

Як показало наше дослідження, кримінальне покарання за вчинення дезертирства як один з основних загальносоціальних засобів боротьби з відхиленнями в правомірній поведінці військовослужбовців не доводить свою ефективність, а особливо в умовах воєнного стану, у зв'язку із чим з урахуванням міжнародного досвіду призначення покарання за вчинення дезертирства та враховуючи особливо високу суспільну небезпечність його вчинення в особливий період та в умовах воєнного стану, пропонуємо збільшити розмір санкцій ч. 3 та ч. 4 ст. 408 КК України, що, у свою чергу, виключить можливість застосування ст. 75 КК України, проте залишить можливість застосування судами ст. 69 КК України.

Література:

1. Кримінальний кодекс України Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-ІІ.І URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>